

18. Petyux, V.M. (1997), Rynok praci ta zajnyatist' [Labor market and employment], MAUP, Kyiv, Ukraine.
19. Taruta, S. (2017), Ukrayina-2030. Doktryna zbalansovanogo rozvytku [The doctrine of balanced development], Kal' variya, L'viv, Ukraine.
20. Kibanov, A.Ia. (2005), Upravlenie personalom organizacii [Personnel management of the organization], INFRA-M, Moskva, Rossiskaia Federaciia.
21. Shul'gina, T.S. (2013), "Theoretical aspects of the formation of the personnel of the enterprise", Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektual'noyi vlasnosti, no. 1 (3), pp. 208–212.

Стаття надійшла до редакції 14.01.18 р.

УДК 330.59:316.42

Бойченко В.С.

аспірант

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Бойченко В.С.

аспірант

Донецкий национальный университет имени Василя Стуса

Boychenko V.S.

postgraduate student

Vasyl' Stus Donetsk National University

СОЦІАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ

СОЦИАЛЬНАЯ ИНФРАСТРУКТУРА В СИСТЕМЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

SOCIAL INFRASTRUCTURE IN THE SYSTEM OF HUMAN DEVELOPMENT

Досліджено поняття людський розвиток, визначені основні структурні елементи, які забезпечують цей процес, зокрема встановлено цілі, завдання, підсумкові індикатори та принципи забезпечення. Розкрито основні групи факторів, що впливу на людський розвиток, а також наявні інструменти його регулювання. Встановлено, місце та роль соціальної інфраструктури в забезпеченні процесу людського розвитку.

Исследовано понятие человеческое развитие, определены основные структурные элементы, которые обеспечивают этот процесс, в частности установлено цели, задачи, результирующие индикаторы и принципы обеспечения. Раскрыты основные группы факторов, оказывающих влияния на человеческое развитие, а также имеющиеся инструменты его регулирования. Установлено, место и роль социальной инфраструктуры в обеспечении процесса человеческого развития.

In this article we have explored the concept of human development. The author has identified the main elements of this process, such as purpose, task, resulting signs and principles of implementation. The study addresses various factors and tools for influencing the process of human development. The purpose of the article is to determine the essence of

human development, its component structure and the place and role of social infrastructure in this process. The use of the systematic approach in the study allowed achieving the goal and determining the key role of the quality factor and social infrastructure development in ensuring the availability of high-level human development indicators.

Ключові слова. Людський розвиток, соціальна інфраструктура, індикатори, сталий розвиток, організаційний механізм.

Ключевые слова. Человеческое развитие, социальная инфраструктура, индикаторы, устойчивое развитие, организационный механизм.

Keywords. Human development, social infrastructure, indicators, sustainable development, organizational mechanism.

Вступ. В сучасних умовах динамізму та глобалізації все більшої актуальності, для українського суспільства, набуває питання створення умов досягнення активного економічного та соціального розвитку держави з врахуванням не лише поточних потреб, а й забезпечення можливостей збереження існуючих ресурсів для майбутніх поколінь. Завдяки цьому, все більшого розповсюдження та розуміння набуває питання необхідності забезпечення реалізації в Україні основних положень концепції сталого розвитку. Проголошені Організацією Об'єднаних Націй ключові цілі сталого розвитку, на період з 2016 по 2030 рік, більш ніж на третину складаються з напрямів забезпечення можливостей сталого людського розвитку в країнах, зосереджуючи при цьому увагу на важливість локального характеру управлінських рішень і підвищення ролі міст і територіальних громад у досягненні поставлених завдань.

Постановка завдання. Питаннями дослідження людського розвитку та його ролі у забезпеченні економічного зростання приділяє увагу широке коло вітчизняних і закордонних науковців, серед яких найвагоміший внесок у теоретичний базис дослідження цього питання зробили: Г. Беккер, Л. Безтелесна, Д. Богиня, А. Гальчинський, О. Грішнова, А. Гриценко, В. Іноземцев, А. Колот, Дж. Кендрик, Ю. Куліков, Е. Лібанова, О. Макарова, А. Тоффлер, Л. Федулова, В. Хоменко, Т. Шульц, Л. Шаульська та інші. Однак, у своїх ґрунтовних методологічних роботах, вони не достатньо уваги приділяли дослідженню мезорівня цього питання та наявних взаємозв'язків між потенціалом людського розвитку та якістю наявної соціальної інфраструктури.

Метою статті є дослідження форм і чинників впливу складових соціальної інфраструктури на поточний рівень та існуючий потенціал людського розвитку.

Результати дослідження. Людський розвиток є багатогранною категорією, появу якої, як цілісної наукової одиниці можна віднести до середини двадцятого сторіччя та чітко поєднати її виникнення з розробленою теорією людського капіталу. Зазначена теорія стала певним поштовхом у перевтіленні траєкторій наукової думки та визначенні вирішальних факторів економічного розвитку країн, виводячи на перший план важливість людського ресурсу. Завдяки цьому, наприкінці двадцятого сторіччя Організацією Об'єднаних Націй було розроблено та впроваджено концепцію людського розвитку, в основу якої було покладено ключовий принцип, що «економіка існує для розвитку людей, а не люди — для розвитку економіки» [3]. Згідно з цим більшість розвинених країн перейшли до нових форм регулювання економічних процесів ставлячи на перше місце, в управлінні, процеси забезпечення можливостей людського розвитку та досягнення належного достатку населення.

Відповідно до прийнятих загальних уявлень, у сучасному світі, під людським розвитком розуміється процес розширення можливостей людей за допомогою побудови та використання їх потенціалу, що здійснюється заради людей, шляхом підвищення якості їх життя. При цьому, людина визначається не лише як ресурс, а виступає ключовою метою соціально-економічного розвитку [2].

На рис. 1 наведено організаційний механізм людського розвитку, генеральною метою якої виступає створення сприятливих умов забезпечення процесу розвитку та процвітання кожної людини. Виходячи з чого, ключовим об'єктом реалізації зазначеного механізму було визначено людину та середовище, в якому вона знаходиться.

Рис. 1. Організаційний механізм процесу забезпечення людського розвитку

Людський розвиток, як система, має двобічний характер функціонування. З одного боку, його направлено на досягнення певних результуючих показників, за характером яких можна визначити ступінь досягнення людського розвитку в окремій економічній підсистемі, це: забезпечення довгого та тривалого життя; наявність відповідних вмінь, знань і навичок; вільний доступ до гідного рівня життя кожного члена суспільства. З іншого, це існуючі умови та можливості, які мають контекстний характер та виступають безпосередньо завданнями, що стоять перед процесом людського розвитку. Коло цих завдань є достатньо широким і включає майже усі сфери соціального життя людини, до найпоширеніших можна віднести: сприяння соціальної рівності та справедливості в суспільстві; реалізація можливостей участі кожної людини у політичному та громадському житті; забезпечення екологічної стійкості; збереження безпеки та дотримання виконання прав людини; подолання бідності в усіх її формах; забезпечення можливості реалізації права вибору в усіх сферах життя людини та інше.

Як і будь-який інший процес, процес забезпечення людського розвитку при своїй реалізації користується відповідними встановленими принципами, такими як: принцип колективної можливості; принцип надання права голосу та автономії; принцип безпека людини; принцип рівних можливостей; принцип стійкого розвитку та інші.

Процес людського розвитку знаходиться під впливом широкого кола чинників, що мають як екзогенний, так і ендогенний характер походження. Найвагомішими групами чинників впливу виступають: історичні (це ті, які формують поточні умови людського розвитку території під впливом історичних процесів, які відбувались у відповідному суспільстві, наприклад наявність сформованих принципів існування, норм і стандартів у відповідній громаді); природно-кліматичні (впливають у якості наявності перспектив забезпечення комфортних умов для проживання); соціальні (включають ментальні настанови населення, характер розвиненості суспільства та рівень наявного соціального капіталу); інфраструктурні (включають фактори розвиненості та якості мережі соціальної, виробничої та транспортної інфраструктури); економічні (виступають певним важелем забезпечення існуючих матеріальних можливостей забезпечення людського розвитку, а також реалізації прав на реалізацію людського капіталу); політичні (вбачають фактори наявної стабільної політичної ситуації, а також реалізації наявних проектних програм у сфері людського розвитку).

Поряд з основними факторами впливу на процес людського розвитку, виокремлюються і певні інструменти забезпечення реалізації цього механізму. Серед ключових можна визначити: державну (місцеву) соціальну та економічну політику, яка за допомогою програмних актів, державних концепцій і заходів реалізації безпосередньо впливає на існуючі умови людського розвитку та повною мірою забезпечує реалізацію цього процесу; міжнародні норми та стандарти — як інструмент впливу вони формують критерії та ключові показники на досягнення яких спрямовується майбутня політика людського розвитку кожної країни; проектні заходи — виступають безпосередньо напрямами державної або міжнародної політики, які мають предметну сферу впливу на окремий сегмент людського розвитку; соціальна інфраструктура — виступає ключовим елементом інструментарію забезпечення людського розвитку, яка за допомогою своїх інститутів та послуг створює відповідні умови та формує можливості досягнення реалізації ключових завдань розвитку поколінь.

Виходячи з характеру та особливостей соціальної інфраструктури, можна виокремити чинники прямого та опосередкованого впливу її складових елементів на рівень людського розвитку. Так, сферами прямого впливу слід вважати:

сферу освіти, яка за допомогою поширення сфери навчання та збільшення доступу населення до накопичених у суспільстві знань забезпечує їх передачу наступним поколінням, створює можливості навчання протягом усього життя, виконує функцію адаптації дітей і молоді до професійного і суспільного життя;

сферу охорони здоров'я, яка за допомогою рівня своєї розгалуженості та розвитку, якості медичних послуг, а також професіоналізму лікарів, створює можливості для забезпечення тривалого життя населення та умов для збереження здоров'я наступних поколінь;

сферу культури та спорту — яка сприяє забезпеченню фізичного здоров'я населення та підтримки здорового способу життя, як інструменту досягнення основ-

ної цілі людського розвитку; забезпечує всебічний розвиток особистості, а також створює можливості для збереження національної та культурної ідентичності;

сфера соціального захисту та соціального забезпечення в контексті людського розвитку забезпечує досягнення рівних можливості для всіх категорій населення, реалізує права на рівність у суспільстві, дозволяє підвищити рівень достатку вразливих категорій населення, виступає інструментом подолання бідності та забезпечення виконання прав людини.

До сфер опосередкованого впливу відносяться:

- транспортна інфраструктура — яка виконує свою ключову мету, забезпечення мобільності населення та створює можливості для забезпеченню рівного доступу до реалізованих можливостей людського розвитку;

- сфера житла та комунального забезпечення — створює умови для комфортного проживання та забезпечення відповідних стандартів життя, що в свою чергу взаємодіє з критерієм гідних умов проживання.

- екологія — відіграє роль опосередкованого впливу на стан здоров'я та тривалість життя населення, а також виступає елементом сталості процесу людського розвитку передбачаючи екологічне використання ресурсів праці та відповідальне ставлення до навколишнього середовища.

Висновки. Проведене дослідження дає підставу стверджувати про достатньо вагомий вплив соціальної інфраструктури на людський розвиток і підтверджує наявність тісних взаємозв'язків між рівнем розвиненості соціального середовища та існуючих можливостей для забезпечення процесу розвитку та процвітання кожної людини. Перспективним для подальших досліджень є розробка механізмів державного регулювання рівня людського розвитку, через процес удосконалення соціальної інфраструктури та послуг, які вона надає.

Література

1. Грішнова О. А. Людський розвиток: навч. посібн. / О. А. Грішнова // — К. : КНЕУ, 2006. — 308 с.
2. Людський розвиток в Україні. Модернізація соціальної політики: регіональний аспект (колективна монографія) / за ред. Е.М. Лібанової; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. — К., 2015. — 356 с.
3. United nations development programme (2018) “Human development Report” available at: <http://hdr.undp.org/en> (Accessed 24 January 2018)

References

1. Grishnova O. A. (2006) Lyuds'kyj rozvy`tok [Human development], KNEU, Kyiv, Ukraine.
2. Libanova E.M. (2015) Lyudskiy rozvitok v UkraYinI. Modernizaciya socialnoi polityky: regionalnyj aspekt [Human development in Ukraine. Modernization of social policy: regional aspect], IDSS, Kiev, Ukraine.
3. United nations development programme (2018) “Human development Report”, available at: <http://hdr.undp.org/en> (Accessed 24 January 2018).

Стаття надійшла до редакції 15.02.18 р.